

VERSLUMO TENDENCIJOS LIETUVOJE 2020 M.

Parengta 2020 m. spalio 31 d.

Versli
Lietuva

SANTRAUKA

- Vertinant 2020 m. pradžios ekonominius rodiklius COVID-19 viruso ir ekonominių veiklų ribojimo kontekste, šie yra gerokai geresni nei buvo prognozuota metų pradžioje. Tai yra sietina su keletu veiksnių, tiek vidinių, tiek ir išorinių. Visų pirma, valstybės finansinė parama verslui vidaus rinkoje gerokai sušvelnino pirmosios COVID-19 viruso bangos poveikį ekonomikai. Be to, verslo įmonių pelnai augo nuo 2010 m. Tai leido joms sukaupti pakankamai daug finansinio rezervo ir lėmė ribotą pirmosios pandemijos protrūkio bangos poveikį verslo raidai. Dėl šių priežasčių poveikis darbo rinkai buvo ribotas, o tai lėmė ir greitai atsigaunantį privatųjį vartojimą. Visų antra, užsienio rinkose, nuo kurių Lietuvos ekonomikos priklausomybė per eksportą yra didžiulė, ekonominis nuosmukis gerokai mažiau paveikė Lietuvos eksportuojančių įmonių rodiklis, nei buvo tikimasi metų pradžioje. To priežastis buvo mažesnis nei vidutiniškai ES Šiaurės šalių regiono – pagrindinių Lietuvos eksporto partnerių ekonomikų – nuosmukis ir Lietuvos eksporto struktūra, kuri pasižymi didele būtinojo vartojimo prekių dalimi. Visos šios tendencijos nulėmė, kad Lietuvos verslumo rodikliai buvo kiek prastesni nei 2019 m., tačiau atitiko bendrąją ekonomikos raidos tendenciją.
- Vertinant 2020 m. antrąjį pusmetį, pastebėtina, kad vyrauja labai daug netikrumo, susijusio su COVID-19 viruso antrosios bangos poveikiu verslui. Nors valstybės finansinė parama verslui ir toliau bus teikiama, tačiau suprastėję lūkesčiai gali lemti kiek kitokius verslo sprendimus nei per pirmąją pandemijos bangą. Kai kurie Lietuvos ūkio sektoriai nespėjo atsigauti po pirmosios bangos – tai ypač matoma apgyvendinimo ir viešojo maitinimo, administracinėje ir aptarnavimo bei pramogų sektorių veiklose, o antroji viruso banga vėl neigiamai paveiks daugelį ūkio sektorių. Tai gali lemti didesnę įmonių bankrotų tikimybę, kuri, pirmosios viruso bangos metu, dar buvo nedidelė.

I. EKONOMINĖ APLINKA, RINKOS AUGIMAS IR JOS PELNINGUMAS

Rinkos augimas ir jos pelningumas yra labai svarbūs veiksniai naujo verslo kūrimui ir esamo verslo plėtrai. Realusis BVP 2020 m. pirmąjį metų pusmetį mažėjo 1,2 proc. per metus; per tris metų ketvirčius – 1,4 proc. 2020 m. pirmąjį ketvirtį ekonomikos augimas buvo teigiamas – 2,2 proc., antrąjį ketvirtį, COVID-19 viruso ir ekonomikos veiklų ribojimo aplinkoje – sumenko 4,6 proc. per metus, o trečiojo ketvirčio išankstinis duomuo taip pat yra neigiamas – 1,7 proc. 2020 m. trečiąjį ketvirtį galima buvo tikėtis kiek palankesnio Lietuvos ekonomikos raidos rezultato, o ketvirtąjį ketvirtį ekonominėje aplinkoje yra labai daug neapibrėžtumo.

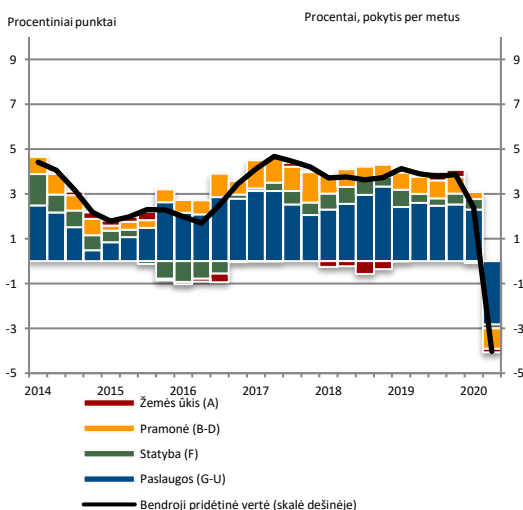
- **COVID-19 viruso pandemijos aplinkoje Lietuvos ekonomikos augimas 2020 m. buvo neigiamas, tačiau ekonominio aktyvumo kryptis buvo gerokai mažesnis nei prognozuota metų pradžioje.** 2020 m. pirmąjį pusmetį ekonominis aktyvumas Lietuvoje sumenko 1,2 proc.; didžiausias BVP kryptis buvo 2020 m. antrąjį ketvirtį – jis siekė 4,6 proc. per metus. 2020 m. pirmąjį pusmetį ekonomikos susitraukimą lėmė ir sumenkusi vidaus paklausa ir mažėjęs eksportas. Tačiau mažėjusios importo apimtys nulėmė teigiamą grynojo eksporto poveikį BVP augimui (žr. pav. 1-2). Trečiojo ketvirčio BVP rodiklis pagal išankstinius duomenis yra mažesnis nei galima buvo tikėtis metų viduryje (-1,7 proc.), nusiūgus pirmajai COVID-19 viruso pandemijos bangai.
- **Pagal ūkio sektorius prie ekonomikos kryčio prisideda daugelis ūkio veiklų, ypač apdirbamoji gamyba ir paslaugos.** 2020 m. pirmąjį pusmetį labiausiai prie ekonominio aktyvumo mažėjimo prisidėjo apdirbamoji gamyba ir paslaugų sektorius (žr. pav. 1-2). Paslaugų sektoriuje didžiausias neigiamas poveikis buvo stebimas G–I veiklose pagal ERVK2 redakciją – didmeninės ir mažmeninės prekybos; transporto; apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikloje. Būtent šios ekonominės veiklos labiausiai ir buvo nukentėjusios nuo pandemijos – apdirbamosios

gamybos ir transporto sektorius nuo šoko užsienio rinkose, paslaugos – nuo vidaus rinkoje vyravusių tendencijų įvedus veiklos ribojimus.

- **2020 m. Europos Komisija prognozuoja neigiamą ir stiprų COVID-19 viruso poveikį ES šalių ekonomikoms¹, tačiau Lietuvos ūkis, tikėtina, bus vienas mažiausiai paveiktų.** 2020 m. Europos Komisija prognozuoja 7,4 proc. ES šalių ekonomikų susitraukimą, Lietuvai – 2,2 proc. Pagal EK vertinimą didžiausias ekonomikos nuosmukis 2020 m. prognozuojamas Pietų Europos šalims – Ispanijai (12,4 proc.), Italijai (9,9 proc.), Prancūzijai (9,4 proc.), Portugalijai (9,3 proc.) ir Graikijai (9,0 proc.); gerokai mažesnis – Šiaurės šalių grupei – Danijai (3,9 proc.), Švedijai (3,4 proc.), Suomijai (4,3 proc.). Pastarosios šalys yra svarbios Lietuvos eksporto partnerės, todėl mažesnis šių šalių ekonomikų nuosmukis lemia gerokai palankesnę nei 2020 m. pradžioje numatytą Lietuvos eksporto raidą ir ekonominio aktyvumo kaitos perspektyvas. Vis dėlto, antroji COVID-19 viruso banga metų pabaigoje ir kiti neapibrėžtumai tarptautinėje aplinkoje lemia daug neužtikrintumo Lietuvos ūkio raidos perspektyvoje. Atsižvelgiant į šių veiksnių poveikį, tebeprognozuojama, kad Lietuvos realiojo BVP kryptis 2020 m. bus apie 2 proc.

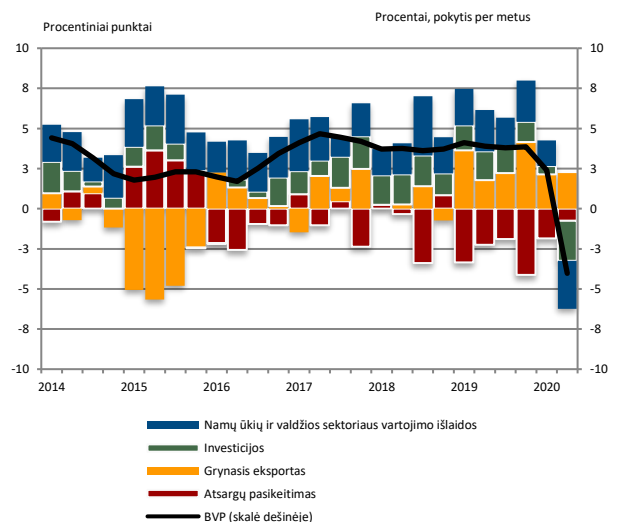
- **2020 m. antrąjį pusmečio pabaigoje ekonominė aplinka Lietuvoje yra neapibrėžta.** Naujo verslo kūrimasis ir esamo verslo plėtros galimybės labai priklauso nuo ekonominės aplinkos, kuriose veikia verslo įmonės ir asmenys, savarankiškai užsiimantys ekonomine veikla. COVID-19 viruso pandemija, ekonominių veiklų ribojimas ir didelis neapibrėžtumas lemia ir didelį verslo neužtikrintumą dėl savo ateities. Tai stabdo naujų verslų kūrimąsi, lemia investicinių projektų įgyvendinimo atidėjimą ir apskritai apsunkina verslo veiklos vykdymą. Dėl 2020 m. ketvirtojo ketvirčio ekonominėje aplinkoje yra labai daug neapibrėžtumo – antroji COVID-19 viruso pandemijos banga, ES šalių įvedami ribojimai ekonominei veiklai neigiamai paveiks ir Lietuvos ekonomikos raidą.

1 pav. Bendrosios pridėtinės vertės kaita 2014–2020 m. (gamybos metodu; palyginamosiomis kainomis)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ "Versli Lietuva" skaičiavimai.

2 pav. BVP kaita 2014–2020 m. (išlaidų metodu; palyginamosiomis kainomis)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ "Versli Lietuva" skaičiavimai.

¹ Europos Komisija. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ecfin_forecast_autumn_2020_statistical-annex_en.pdf

II. LIETUVOS VERSLO STRUKTŪRA – STATISTINIAI RODIKLIAI

2020 m. pradžioje Lietuvoje buvo 87,1 tūkst. veikiančių įmonių. Daugiau nei 80 proc. veikiančių įmonių buvo labai mažos ir mažos įmonės įdarbinančios iki 9 darbuotojų. Daugiausia įmonių veikia prekyboje (28,3 proc.). Tarp kitų paslaugų sektoriaus veiklų, didžiausias dalis veikiančių įmonių struktūroje sudaro profesinė, mokslinė ir techninė veikla (12,2 proc.) bei transportas ir saugojimas (9,8 proc.). Pramonėje veikiančių įmonių buvo apie 11 proc., statyboje – apie 10 proc., žemės ūkyje – mažiau nei 3 proc. Pagal teisinę formą, daugiausia Lietuvoje veikia uždarytų akcinių bendrovių (80,3 proc.), individualių įmonių ir mažųjų bendrijų.

- **2020 m. pradžioje Lietuvoje veikė 87,1 tūkst. įmonių – 2,3 tūkst. daugiau nei prieš metus.** Didžioji dauguma veikiančių įmonių (82,4 proc.) buvo mažos – turinčios 0–4 darbuotojus ir turinčios 5–9 darbuotojus (žr. 1 lentelę priede 1). Trumpuoju laikotarpiu, nuo 2019 m., per metus veikiančių įmonių skaičius paaugo 2,7 proc. (arba 2,3 tūkst.); tai iš esmės nulėmė įmonių, turinčių 0-4 darbuotojus, skaičiaus augimas (3,7 tūkst.). Veikiančių įmonių, įdarbinančių iki 250 darbuotojų (tai yra vienas iš smulkių ir vidutinių įmonių apibrėžimo kriterijų) dalis šalies ūkyje nuo 2011 m. nekito ir sudarė virš 99 proc.
- **Pagal ūkio sektorius daugiausia įmonių 2020 m. pradžioje veikė paslaugose (76,1 proc.), mažiau pramonėje (11,0 proc.), statyboje (10,3 proc.) ir žemės ūkyje (2,6 proc.)** (žr. 1 lentelę priede 1). Paslaugų sektoriuje didžiausia jų dalis buvo prekyboje (28,3 proc.), profesinėje, mokslinėje ir techninėje veikloje (12,2 proc.) bei transporte ir saugojime (9,8 proc.). Pramonėje daugiausia įmonių veikė apdirbamosios gamybos sektoriuje (9,2 proc.). Trumpuoju laikotarpiu, nuo 2019 m., labiausiai įmonių dalis padidėjo statyboje (nuo 9,9 proc. iki 10,3 proc.), labiausiai sumažėjo – prekyboje (nuo 29,1 proc. iki 28,3 proc.).
- **Trumpuoju ir ilguoju laikotarpiu verslo įmonės Lietuvoje smulkėja.** Tai rodo veikiančių įmonių pagal darbuotojų skaičių rodikliai. Per metus – tarp 2019 m. ir 2020 m. – labai mažų įmonių (turinčių 0–4 darbuotojus) dalis ekonomikoje padidėjo 2,6 proc. punkto; ilguoju laikotarpiu – nuo 2010 m. iki 2020 m. pradžios – padidėjo net 13,6 proc. punkto. (nuo 51,6 proc. iki 65,3 proc.). Atitinkamai mažėja didesnių įmonių dalis ekonomikoje. Ilguoju laikotarpiu įmonių, turinčių 5–9 darbuotojus, dalis sumažėjo 4,6 proc. punkto (nuo 21,8 proc. iki 17,1 proc.), turinčių 10–19 darbuotojų – 4,1 proc. punkto (nuo 12,9 proc. iki 8,8 proc.), turinčių 20-49 darbuotojus – 3,0 proc. punkto (nuo 8,5 proc. iki 5,5 proc.), turinčių 50 ir daugiau darbuotojų – 1,9 proc. punkto (nuo 5,2 proc. iki 3,3 proc.). Tai yra lėtesnio arba mažėjančio ekonominio efektyvumo požymis, nes didesnės įmonės dažnai pasižymi gerokai didesniu našumu.
- **Pagal teisinį statusą daugiausia Lietuvoje veikia uždarytų akcinių bendrovių, taip pat individualių įmonių ir mažųjų bendrijų.** Uždarytų akcinių bendrovių 2020 m. pradžioje buvo 70,0 tūkst.; jos sudaro daugiau nei 80 proc. visų veikiančių įmonių Lietuvoje (žr. 2 lentelę priede 1). Pagal teisinį statusą, Lietuvoje dominuoja uždarnosios akcinės bendrovės, individualiosios įmonės ir mažosios bendrijos. Trumpuoju laikotarpiu, nuo 2019 m. iki 2020 m., veikiančių įmonių didėjimą nulėmė uždarytų akcinių bendrovių ir mažųjų bendrijų skaičiaus augimas (atitinkamai 1,7 tūkst. ir 1,2 tūkst. vnt.), o individualių įmonių skaičius sumažėjo (0,7 tūkst. vnt.). Ilguoju laikotarpiu mažųjų bendrijų skaičius ekonomikoje turi tendenciją gan sparčiai augti, o individualių įmonių – mažėti. Tai pat, sparčiai augant mažųjų bendrijų skaičiui ir nuosaikiau uždarytų akcinių bendrovių skaičiui, pastarųjų įmonių dalis šiek tiek mažėja.
- **2019 m. juridinių asmenų skaičius 1000 gyventojų padidėjo – iki 85,4.** Nors 2009–2016 m. šis rodiklis didėjo, tačiau 2017 m. jis sumenko – iki 80,0 juridinių asmenų 1000 gyventojų.

Šis kryptis buvo labiausiai susijęs su įstatyminės bazės keitimu – LR Vyriausybės nutarimu, leidžiančiu iš Juridinių asmenų registro 2016 m. išregistruoti tam tikrą skaičių juridinių asmenų. Nuo 2018 m. juridinių asmenų skaičius 1000 gyventojų vėl didėjo (žr. 3 lentelę priede 1). Vis dėlto, šie rodikliai neatspindi verslumo kokybės Lietuvoje.

- **Veikiančių įmonių skaičius 1000 gyventojų ir veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius 1000 gyventojų taip pat didėja.** 2020 m. pradžioje šių rodiklių reikšmės buvo atitinkamai 31,2 ir 30,0 vnt. 1000 gyventojų. Šių rodiklių didėjimas susijęs ne tik su veikiančių įmonių skaičiaus pokyčiais (2020 m. pradžios duomenimis – didėjo 2,7 proc.), bet ir su gyventojų skaičiaus mažėjimu.

III. NAUJO VERSLO KŪRIMO TENDENCIJOS – JURIDINIAI ASMENYS

2020 m. pirmojo pusmečio verslo struktūros rodikliai rodo, kad naujų juridinių asmenų ir įmonių steigimosi tendencijos atitiko ekonominio aktyvumo raidą. Pirmoji COVID-19 viruso banga ir tam tikrų ekonominių veiklų ribojimai lėmė nežymų naujai besisteigiančių įmonių skaičiaus kryptį. Ši tendencija buvo matoma iš esmės visose ekonominėse veiklose. Taigi, pirmosios viruso bangos poveikis verslumui buvo nedidelis. 2020 m. trečiasis ketvirtis buvo palankesnis verslui, o ketvirtąjį ketvirtį, antrosios viruso bangos aplinkoje, galima tikėtis gerokai prastesnių rezultatų.

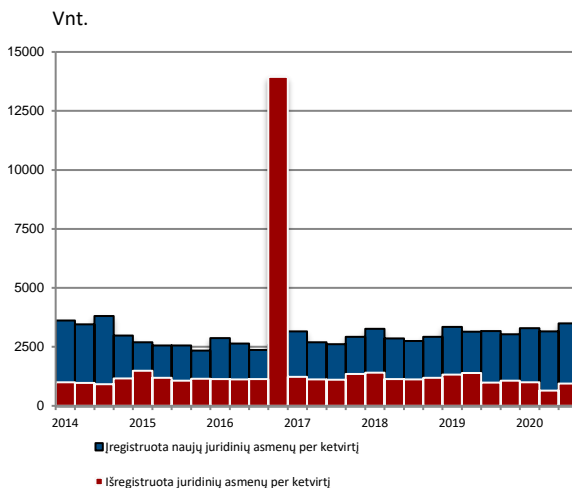
- **COVID-19 viruso aplinkoje – 2020 m. pirmąjį pusmetį – naujų juridinių asmenų steigimas buvo sulėtėjęs, tačiau atitiko ekonominio aktyvumo raidą. 2020 m. trečiojo ketvirčio rodikliai yra teigiami ir geri, o dėl ketvirtojo ketvirčio rezultatų vyrauja didelis neužtikrintumas.** Remiantis Juridinių asmenų registro (toliau – JAR) duomenimis 2020 m. pirmąjį pusmetį buvo įsteigta 6,4 tūkst. naujų juridinių asmenų – vos 1 proc. (arba 39 vnt.) mažiau nei atitinkamu 2019 m. laikotarpiu. 2020 m. pirmąjį pusmetį buvo išregistruota 1,6 tūkst. juridinių asmenų, tai buvo gerokai mažiau (1,1 tūkst. arba 40 proc.) nei 2019 m. Įregistruotų-išregistruotų juridinių asmenų skaičiaus balansas 2020 m., palyginti su 2019 m. buvo pagerėjęs, dėl mažo išregistruotų juridinių asmenų skaičiaus (žr. pav.3). 2020 m. trečiojo ketvirčio pabaigoje Lietuvoje buvo 248,3 tūkst. juridinių asmenų, beveik 2,5 tūkst. daugiau nei antrojo ketvirčio pabaigoje. Tai buvo gerokai didesnis juridinių asmenų skaičiaus padidėjimas nei ankstesniais metų ketvirčiais, taigi, trečiojo ketvirčio tendencijos rodo gerokai padidėjusį ekonominį aktyvumą. Iš tiesų, nauji juridiniai asmenys steigėsi labai aktyviai – jų, per 2020 m. pirmąjį-trečiąjį ketvirtį, buvo įsteigta beveik 10,0 tūkst., arba 3 proc. (per trečiąjį ketvirtį – 10 proc.) daugiau nei prieš metus.

- **2020 m. pirmąjį pusmetį, COVID-19 viruso aplinkoje, naujų įmonių kūrimasis buvo vos mažesnis nei 2019 m., tai taip pat atitiko ekonominio aktyvumo raidą; daugiau neužtikrintumo yra dėl antrosios viruso bangos ir jos įtakos verslumui.** Remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – VMI) duomenimis 2020 m. pirmąjį pusmetį buvo įsteigta 7,0 tūkst. naujų įmonių – vos 2 proc. (arba 154 vnt.) mažiau nei atitinkamu 2019 m. laikotarpiu. Didžiausias naujai įregistruotų įmonių skaičiaus mažėjimas buvo registruotas prekyboje (427 vnt.), tačiau COVID-19 virusas ir ekonominių veiklų ribojimas atitinkamai paveikė ir visas kitas veiklas. Vėlgi, tikėtina, kad 2020 m. trečiojo ketvirčio rezultatai bus teigiami, o dėl ketvirtojo vyrauja neapibrėžtumas, susijęs su antrosios viruso bangos poveikiu ekonomikai. 2020 m. pirmąjį pusmetį įmonių išgyvenamumo rodikliai yra šiek tiek prastesni nei 2019 m., tačiau ganėtinai artimi ankstesniems metams.

- **Nors trumpuoju laikotarpiu juridinių asmenų bankrotų skaičius nėra didelis lyginant su ankstesniais laikotarpiais, tačiau COVID-19 viruso aplinkoje vidutiniu laikotarpiu**

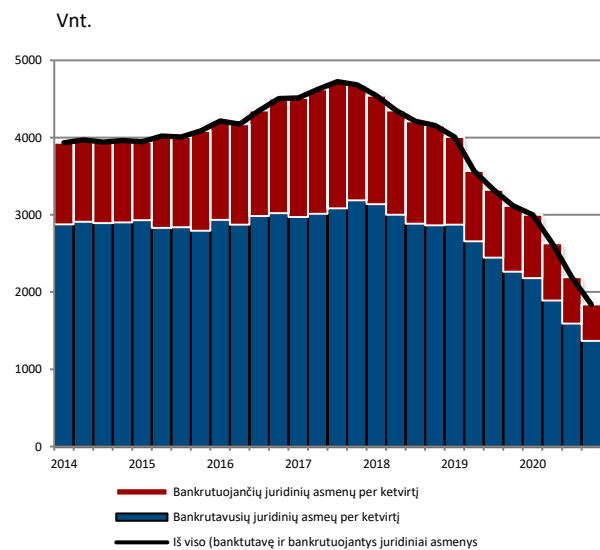
gali didėti bankrotų skaičius. Remiantis JAR duomenimis 2020 m. bankrutavusių ir bankrutuojančių juridinių asmenų skaičius buvo 9,6 tūkst. arba 4,4 tūkst. (31 proc.) mažiau nei 2019 m. Mažėjimo tendencija buvo stebima visais metų ketvirčiais (žr. pav. 4). Vis dėlto, bankroto procedūroms Lietuvoje esant ilgoms, tikrasis COVID-19 viruso poveikis įmonių bankrotams gali pasireikšti vidutiniu laikotarpiu, t. y. maždaug po kelerių metų. Taip pat, tikėtina, kad pirmoji viruso banga ir su tuo susijęs tam tikrų ekonominių veiklų ribojimas neturės ilgalaikių pasekmių verslui, tačiau antrosios viruso bangos neigiamas poveikis gali būti stipresnis. Pirmosios viruso bangos poveikis verslui buvo ribotas dėl valstybės paramos priemonių taikymo ir nemenko įmonių pelnų augimo (nuo 2010 m.), kuris leido sukaupti rezervus; antroji viruso banga gali turėti daugiau neigiamų pasekmių – pablogėję verslo lūkesčiai ir eikvojamas sukauptų pelnų rezervas gali lemti kitokius verslo sprendimus nei per pirmąją pandemijos bangą.

3 pav. Juridinių asmenų skaičiaus kaita 2014-2020 m. pradžioje

Šaltiniai: VŠĮ "Registru centras" ir VŠĮ "Versli Lietuva" skaičiavimai.

4 pav. Juridinių asmenų bankrotai 2008-2020 m.

Šaltiniai: VŠĮ "Registru centras" ir VŠĮ "Versli Lietuva" paskaičiavimai.

IV. NAUJO VERSLO KŪRIMO TENDENCIJOS – SAVARANKIŠKAI DIRBANTYS ASMENYS

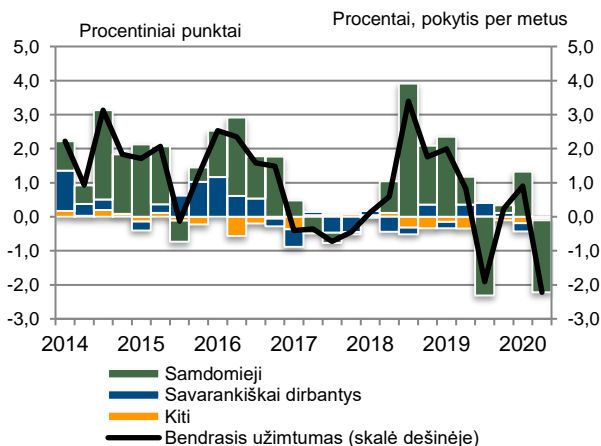
2020 m. pirmąjį pusmetį šalies ūkyje šiek tiek mažėjo savarankiškai dirbančių asmenų skaičius. Tai labiau sietina su natūraliomis savarankiškai dirbančių kaitos tendencijomis, o ne su COVID-19 viruso ir ekonominių veiklų ribojimo poveikiu šiai verslumo formai. Savarankiškai dirbančių asmenų skaičius kito mažai, tikėtina, labiausiai dėl valstybės finansinės paramos priemonių, taikomų šiai verslo formai, pirmosios viruso bangos kontekste. Tendencijos rodo, kad savarankiškai dirbančių turėtų mažėti ir vėlesniais metų laikotarpiais, vis dėlto, antrosios pandemijos bangos poveikis, vėlgį, priklausys nuo valstybės teikiamos paramos prieinamumo šiai verslumo rūšiai.

- Pirmosios COVID-19 viruso bangos ir tam tikrų ekonominių veiklų ribojimo aplinkoje, didžiausias neigiamas poveikis pasireiškė samdomiesiems, o įtaka savarankiškai dirbančiųjų kaitai, dėl valstybės finansavimo programų, buvo ribotas.** 2020 m. antrąjį ketvirtį savarankiškai dirbančiųjų šalies ūkyje per metus sumažėjo 0,5 proc. (arba 0,8 tūkst. asmenų). Bendras užimtumas (žr. pav. 5) sumenko 2,2 proc. (arba 30,7 tūkst. asmenų), labiausiai dėl samdomų darbuotojų skaičiaus sumažėjimo (2,4 proc. arba 29,3 tūkst. asmenų). Šios tendencijos, tikėtina, labiausiai susijusios su greitai, vos tik paskelbus karantiną ir ekonominės veiklos ribojimus, įsigaliojusia savarankiškai dirbantiesiems valstybės finansine priemone, kuri siekė

fiksuotą 257 eurų paramą per mėnesį. Ši priemonė buvo taikoma plačiai savarankiškai dirbančiųjų grupei, o kitų užimtumo paramos priemonių paketas, toks kaip kompensacijos už samdomųjų prastovas ir po jų, buvo taikomas siauresnei suinteresuotų verslo subjektų grupei. Iš viso buvo išmokėta 112 mln. eurų savarankiškai dirbantiems (galiojo iki 2020 m. rugpjūčio mėn.), o subsidijos už prastovas ir po prastovų siekė beveik 500 mln. eurų.² Jau paskelbtos sąlygos savarankiškai dirbantiems, norintiems gauti 257 eurų fiksuotą išmoką antrosios COVID-19 viruso bangos metu.³ 2020 m. antrojo ketvirčio pabaigoje savarankiškai dirbo 155,6 tūkst. (15+m. amžiaus) šalies gyventojų, tai buvo 11,5 proc. visų užimtųjų.

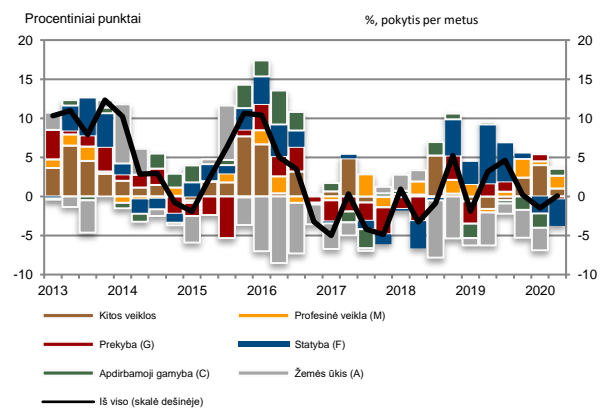
• **COVID-19 viruso poveikis savarankiškai dirbančiųjų kaitai buvo ribotas visose veiklose.** Nors 2020 m. pirmąjį pusmetį savarankiškai dirbančiųjų labai mažėjo statybų veikloje, o jų skaičius didėjo profesinėje, mokslinėje ir techninėje veikloje (žr. pav. 6), tai labiau sietina su natūraliomis savarankiškai dirbančiųjų kaitos tendencijomis, o ne su COVID-19 viruso poveikiu šiai verslumo rūšiai. Kadangi daugelyje veiklų, aktualių savarankiškai veiklai, per pirmąją viruso bangą buvo įvesti ribojimai, neigiamas poveikio savarankiškai dirbančiųjų kaitai nepasireiškė dėl valstybės paramos priemonių. Remiantis VMĮ duomenimis, 2020 m. sausio-rugsėjo mėn. individualią veiklą vykdančių asmenų skaičius ekonomikoje mažėjo (apie 3 proc.). Taigi, tikėtina, kad 2020 m. trečiąjį ketvirtį ši verslo forma ir toliau turės tendenciją tapti mažiau patrauklia. Savarankiškai dirbančiųjų pagal verslo liudijimą dalis nuo visų individualią veiklą vykdančių asmenų ekonomikoje sudaro apie 17 proc.

5 pav. Užimtumo kaita 2014-2020 m. (pagal užimtumo statusą)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ "Versli Lietuva" paskaičiavimai.

6 pav. Savarankiškai dirbančiųjų asmenų kaita 2013-2020 m. (pagal ūkio sektorius)

Šaltiniai: Eurostatas ir VŠĮ "Versli Lietuva" skaičiavimai.

V. VERSLO FINANSAVIMAS

2020 m. pirmąjį pusmetį, COVID-19 viruso aplinkoje, Lietuvos įmonių pelnai augo lėtai. Tradiciniai išoriniai finansavimo šaltiniai tapo sunkiau prieinami – paskolų portfelio kaita 2020 m. yra neigiama. Atsiradę alternatyvūs išoriniai finansiniai šaltiniai – INVEGOS paskolos ir tiesioginės verslo finansavimo išmokos – kiek palengvino neigiamo šoko, susijusio su COVID-19 viruso protrūkiu, poveikį įmonių finansams. ES lėšų įsisavinimo tendencijos kol kas rodo atsargų verslo savo galimybių vertinimą.

² Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. <https://socmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/socialine-statistika/covid-19-pasekmiu-valdymas-socialiniai-rodikliai>

³ Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/pandemija-tesiasi-kokios-galimos-senos-pagalbos-priemones-ir-kurios-atnaujinamos>

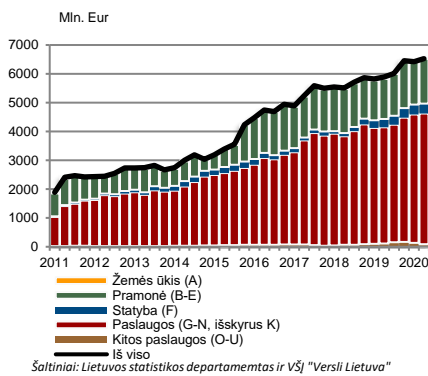
- **Įmonių pelno augimas ekonomikoje 2020 m. pirmąjį pusmetį buvo teigiamas; tai lėmė mažesnis nei sąnaudų pajamų sumažėjimas.** Ne finansų įmonių pelnas prieš apmokestinimą 2020 m. pirmąjį pusmetį didėjo 2,4 proc. per metus; šis rodiklis gali būti vertinamas kaip geras COVID-19 viruso aplinkoje (žr. pav. 7). Vertinant atskirus metų periodus, pastebėtina, kad pirmąjį metų ketvirtį įmonių pajamos ir sąnaudos, susijusios su ūkine veikla, augo; antrąjį ketvirtį – mažėjo, tačiau sąnaudos sumažėjo labiau nei pajamos. Tai lėmė nedidelį, bet teigiamą įmonių pelno augimą už pirmąjį metų pusmetį. Vertinant 2020 m. perspektyvas, trečiąjį metų ketvirtį įmonių pelno rodikliai gali būti teigiami, o ketvirtąjį ketvirtį jų raida yra priklausys nuo antrosios COVID-19 viruso bangos poveikio kitų ekonominių rodiklių raidai. Vis dėlto, metinis įmonių pelno rodiklis gali būti artimas 2019 m. vertei.
- **Pagal ūkio sektorius, COVID-19 viruso aplinkoje, 2020 m. pirmąjį pusmetį, nuostolius patyrė įmonės veikiančios apgyvendinimo ir viešojo maitinimo veikloje bei pramogų sektoriuje; kituose ekonomikos sektoriuose įmonių pelno rodikliai buvo teigiami.** Vis dėlto, ir kai kuriuose kituose ūkio sektoriuose pelningumo rodikliai 2020 m. antrąjį ketvirtį prastėjo – tai ypač matoma transporto ir saugojimo veikloje bei nekilnojamojo turto ir operacijų veikloje, mažiau – statyboje. 2020 m. pirmąjį pusmetį neigiamas pelno augimas buvo žemės ūkyje, apdirbamojoje gamyboje, teigiamas – prekyboje, pramonės, orientuotos į vidaus rinką, veiklose, statyboje ir kelete paslaugų sektoriaus veiklų. Apgyvendinimo ir viešojo maitinimo ir pramogų sektorių veikla buvo nuostolinga.
- **Kreditų, išduotų įmonėms, portfelis mažėja nuo 2019 m. pirmojo pusmečio, todėl šio išorinio finansavimo šaltinio įtaka ekonominio aktyvumo stimului mažėja.** Didžiausias paskolų portfelio sumos sumažėjimas buvo 2020 m. antrąjį ketvirtį – COVID-19 viruso ir karantino aplinkoje – bendroji išduotų paskolų suma sumažėjo beveik 10 proc. (nuo 8,7 mlrd. eurų iki 7,9 mlrd. eurų); tolesnės mažėjimo tendencijos stebimos ir 2020 m. trečiąjį ketvirtį (2020 m. liepą mažėjo 10,1 proc., rugpjūtį – 11,5 proc.). Labiausiai jis mažėja prekyboje ir kai kuriose paslaugų sektoriaus veiklose (ypač nekilnojamojo turto operacijų ir transporto ir saugojimo veiklose), taip pat apdirbamojoje gamyboje. Pagal paskolų trukmę, labiausiai mažėja vidutinio laikotarpio (nuo 1 m. iki 5 m.) paskolų portfelio suma, tačiau ilgalaikių paskolų (nuo 5 m.) portfelis tebeauga. Būtent šios paskolos dažniausiai būna nukreiptos į įmonių investicijas (žr. pav. 8), todėl ši tendencija yra gera ekonomikos mastu, siekiant užtikrinti įmonių tvarų augimą. Palūkanų normos įmonių paskoloms COVID-19 viruso ir ekonominio neapibrėžtumo aplinkoje keitėsi nežymiai, palyginti su normomis, buvusiomis ir viruso protrūkio.
- **ES struktūrinės paramos įsisavinimas 2020 m. kol kas yra mažesnis nei 2019 m. ir šios tendencijos, tikėtina išliks visus metus, dėl didelio neapibrėžtumo ekonominėje aplinkoje, susijusio su COVID-19 viruso plitimu.** 2020 m. sausio-rugsėjo mėn. finansuojamų projektų vertė sumenko 4,5 proc. per metus, tačiau tai vis tiek teigiamai veikia Lietuvos ūkio aktyvumą (žr. pav. 9). Labiausiai tikėtina, kad dėl didelio neapibrėžtumo 2020 m. sumažės privačiojo sektoriaus investicijų, finansuojamų iš ES fondų, plėtra; viešojo sektoriaus investicijos į šiuos ekonominius svyravimus reaguoja mažai. Pagal daugelį 2014–2020 m. finansinės paramos prioritetų⁴ yra skatinamas verslas ir investicijos į verslo plėtrą, todėl šios programos daro teigiamą poveikį verslo plėtrai Lietuvoje.
- **COVID-19 viruso aplinkoje, ribojant tam tikrų paslaugų teikimą, valstybės finansinė parama buvo svarbus įmonių veiklos užtikrinimo šaltinis.** 2020 m. vasario-spalio mėn.

⁴ Pavyzdžiui, mokslinių tyrimų skatinimas, informacinės visuomenės skatinimas, smulkiojo ir vidutinio verslo skatinimas, infrastruktūros plėtros, kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas ir kita. Žr. daugiau <http://www.esinvesticijos.lt/lt/statistics/projektai>.

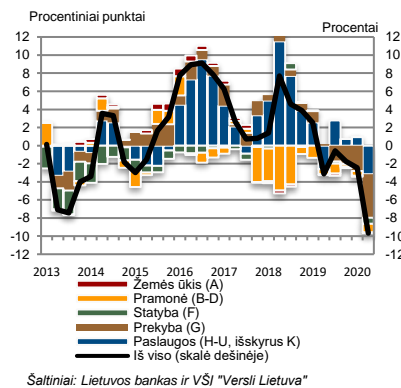

INVEGOS teikiamomis priemonėmis COVID-19 viruso krizės metu pasinaudojo verslo subjektai, kurie susidūrė su lėšų trūkumu ribojant tam tikras ekonomines veiklas. Šių finansinių išmokų suma per laikotarpį siekė beveik 340 mln. eurų; jos apėmė paskolų išdavimą, palūkanų ir nuomos mokesčio kompensaciją ir kitas verslo palaikymo priemones. Subsidijų mikro-įmonėms (iki 9 darbuotojų) išmokėta beveik 100 mln. eurų, o ilgalaikėms INVEGOS verslo skatinimo priemonėms, kurios apima garantijas ir paskolas, skirta 110 mln. eurų.⁵

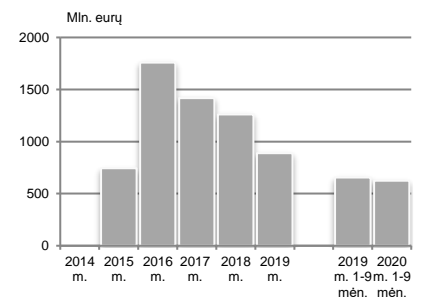
7 pav. Ne finansų įmonių pelnas prieš apmokestinimą (pagal ūkio sektorius); 4 ketvirčių slenkamosios sumos 2011-2020 m.

8 pav. Paskolų įmonėms portfelio kaita 2018-2020 m. (pagal trukmę)

9 pav. ES paramos lėšų panaudojimas 2014-2020 m.

VI. DARBO RINKA, INVESTICIJOS IR VERSLO PLĖTRĄ RIBOJANTYS VEIKSNIAI IR RIZIKOS

Pirmosios COVID-19 viruso bangos aplinkoje daugiau nei įprastai įmonių susidūrė su nepakankamos paklausos problema ir finansiniais sunkumais. Valstybės finansinės paramos paketas ir per ilgus metus kaupti įmonių pelnai kiek sušvelnino neigiamas viruso pasekmes, tačiau antroji viruso banga gali turėti didesnę neigiamą poveikį kai kuriems Lietuvos ūkio sektoriams. Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų bei administracinė ir aptarnavimo veiklos sunkiai atsigavo po pirmosios pandemijos bangos, o antroji banga, tikėtina, taip pat labiausiai paveiks šiuos ūkio sektorius. Būtent šie sektoriai, kartu su pramonų veikla, tikėtina, susiduria su padidėjusia bankroto tikimybe.

- Nors COVID-19 viruso aplinkoje per pirmąją bangą nepakankama paklausa vis labiau riboja verslo įmonių veiklą, tačiau šie verslo pasitikėjimo rodikliai vėliau pamažu gerėjo. Vis dėlto, antroji viruso banga gali vėl gerokai pabloginti verslo lūkesčius.** 2020 m. balandžio-liepos mėn. nepakankamą paklausą kai verslą ribojantį veiksnių nurodė vis daugiau Lietuvos verslo įmonių, šios tendencijos buvo stebimos visose ūkio sektoriuose, ypač pramonėje. Paklausos mažėjimas buvo stebimas nuo balandžio mėn.; pramonėje ir statyboje šio veiksnio svarba pradėjo mažėti jau birželio mėn., prekyboje – liepos mėn., paslaugose – rugpjūčio mėn. Daugiausia įmonių, susiduriančių su nepakankamos paklausos problema (beveik 50 proc.) veikia pramonėje (žr. pav. 10). Taip pat su COVID-19 viruso protrūkiu susijęs ir kitų pasitikėjimo rodiklių raida. Su finansiniais sunkumais susiduriančių įmonių dalis ekonomikoje visuose sektoriuose taip pat padidėjo jau balandžio mėn.; rugsėjo mėn. tokių įmonių jau buvo gerokai mažiau, tačiau jų

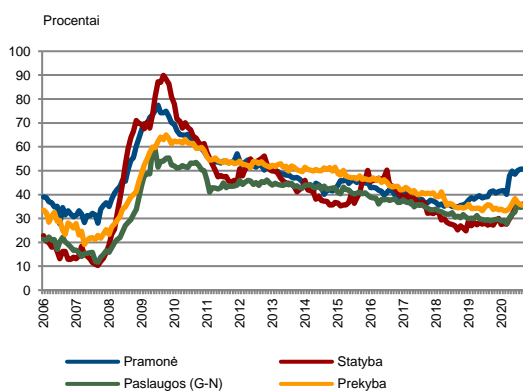
⁵ Ekonomikos ir inovacijų ministerija. <https://eimin.lrv.lt/lt/naudinga-informacija-1/informacija-verslui-del-covid-19/pagalba-verslui-patiriamam-sunkumu-del-covid-19/naujos-priemones-verslui>

dalį ekonomikoje tebėra didesnė nei iki viruso protrūkio. Daugiausia įmonių, susiduriančių su finansiniais sunkumais veikia prekyboje ir statyboje (apie 15 proc.). Darbuotojų trūkumo problemos mastas buvo sumenkęs COVID-19 viruso pandemijos aplinkoje, tačiau metų viduryje šis veiksnys beveik visuose sektoriuose atsistatė į lygį, buvusį prieš pandemiją. Labiausiai su darbuotojų trūkumo problema susidūrė statybos sektorius (apie 25 proc.), mažiausiai – paslaugos (apie 10 proc.). COVID-19 viruso aplinkoje labai sustiprėjo kitų veiksnių, ribojančių įmonių veiklą poveikis. Čia ekonominių veiklų apribojimas lėmė įmonių dalies, nurodančių, kad tai varžė jų veiklą, stiprų padidėjimą balandžio mėn. Ribojimai itin varžė prekybos ir pasaugų įmonių veiklą (apie 40-50 proc.); iki ribojimų įmonių dalis šiuose sektoriuose buvo tris-penkis kartus mažesnė (10-15 proc.). Šio veiksnio svarba ekonomikoje tebėra didelė, tačiau po pirmosios viruso bangos lėtai artėjo link lygio, buvusį prieš pandemijos protrūkį. 2020 m. pabaigoje, antrosios pandemijos metu, šie rodikliai vėl turėtų prastėti.

- **Pramonės gamybos pajėgumų panaudojimo lygis, kritęs pandemijos metu, taip pat pamažu artėjo link lygio, buvusio prieš pirmąją pandemijos bangą.** 2020 m. balandžio-gegužės mėn. pramonės gamybos pajėgumų lygis krito, tačiau jau nuo birželio mėn. šis rodiklis pamažu pradėjo kilti. Rugsėjo-spalio mėn. gamybos pajėgumų lygis jau buvo beveik pasiekęs lygį, buvusį prieš pirmąją pandemijos bangą (žr. pav. 11), tačiau 2020 m. pabaigoje jis vėl gali mažėti, ES šalims narėms kovojant su antrąja viruso banga.

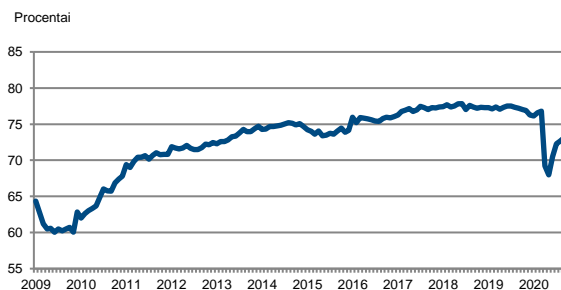
- **Per pirmąją COVID-19 viruso bangą, nukentėjo beveik visi Lietuvos ūkio sektoriai, o 2020 m. rugsėjo mėn. daugelio ekonominių veiklų aktyvumas dar nebuvo pasiekęs priešpandeminio lygio.** Remiantis atvirosios Sodros duomenimis, visuose ūkio sektoriuose, išskyrus informacijos ir ryšių, finansinės ir draudimo bei kai kuriose viešojo sektoriaus veiklose, apdraustųjų skaičius 2020 m. rugsėjo mėn. nebuvo pasiekęs 2019 m. lygio. Didžiausias apdraustųjų skaičiaus kritis tebebuvo matomas apgyvendinimo ir maitinimo pasaugų (-12,4 proc.) bei administracinėje ir aptarnavimo veikloje (-7,6 proc.). Taigi, šios veiklos sunkiai atsigavo po pirmosios pandemijos bangos, o antroji, tikėtina, taip pat labiausiai paveiks šiuos ūkio sektorius. Būtent šie sektoriai, tikėtina, susiduria su padidėjusia bankroto tikimybe net ir veikiant valstybės finansinės paramos programoms.

10 pav. Veiksniai, ribojantys įmonių veiklą – nepakankama paklausa 2006–2020 m. (pagal ūkio sektorius; pakoreguota pagal sezoniškumą)

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ "Versli Lietuva" paskaičiavimai.

11 pav. Pramonės gamybos pajėgumų panaudojimo lygis 2009–2020 m.

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ "Versli Lietuva" paskaičiavimai.

PRIEDAS 1

1 lentelė. Veikiančių įmonių struktūra 2020 m. pradžioje

	Pagal dydį										
	Iš viso	0–4 darbuotojų	5–9 darbuotojai	10–19 darbuotojų	20–49 darbuotojai	50–99 darbuotojai	100–149 darbuotojai	150–249 darbuotojai	250–499 darbuotojai	500–999 darbuotojai	1 000 ir daugiau darbuotojų
Skaičius, tūkst. vnt.	87,1	56,9	14,9	7,7	4,8	1,6	0,5	0,4	0,2	0,1	0,1
Dalis (nuo visų ūkio subjektų skaičiaus)		65,3	17,1	8,8	5,5	1,8	0,6	0,4	0,3	0,1	0,1
Pokytis per metus, tūkst. vnt.	2,3	3,7	-1,0	-0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Pagal ūkio sektorius										
	Iš viso	Žemės ūkis (A)	Pramonė (B-E)	Statyba (F)	Didmeninė ir mažmeninė prekyba (G)	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla (M)	Transportas ir saugojimas (H)	Nekilnojamojo turto operacijos (L)	Apyvaidinimo ir maitinimo paslaugų veikla (I)	Administracinė ir aptarnavimo veikla (N)	Kitos paslaugos
Įmonių skaičius, tūkst. vnt.	87,1	2,3	9,6	9,0	24,7	10,7	8,5	5,4	3,7	3,6	9,6
Dalis (nuo visų ūkio subjektų skaičiaus)		2,6	11,0	10,3	28,3	12,2	9,8	6,2	4,3	4,1	11,2
Pokytis per metus, tūkst. vnt.	2,3	0,0	0,2	0,6	0,0	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2	0,3

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

2 lentelė. Veikiančių įmonių struktūra pagal teisinį statusą 2013–2020 m.⁶

	Iš viso	Skaičius, tūkst., vnt.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
					65,8	68,3	76,4	79,8	83,3	83,4
		Pokytis per metus, %		3,8	11,9	4,5	4,3	0,2	1,7	2,7
	UAB	Skaičius, tūkst., vnt.	53,4	55,2	62,6	65,2	66,9	67,4	68,2	70,0
		Dalis nuo visų įmonių, %	81,1	80,9	81,9	81,7	80,4	80,8	80,4	80,3
		Pokytis per metus, %		3,5	13,2	4,3	2,6	0,8	1,2	2,6
	AB	Skaičius, tūkst., vnt.	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
		Dalis nuo visų įmonių, %	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
		Pokytis per metus, %		-0,9	0,0	-0,9	-6,1	-2,7	-2,1	-2,5
	IĮ	Skaičius, tūkst., vnt.	11,0	10,9	10,2	9,9	11,5	10,7	10,1	9,4
		Dalis nuo visų įmonių, %	16,7	16,0	13,3	12,4	13,8	12,8	11,9	10,8
		Pokytis per metus, %		-0,6	-6,5	-2,9	16,0	-7,1	-5,2	-6,9
	MB	Skaičius, tūkst., vnt.	0,0	0,6	2,2	3,2	3,4	3,8	5,2	6,4
		Dalis nuo visų įmonių, %	0,0	0,9	2,9	4,0	4,0	4,6	6,1	7,3
		Pokytis per metus, %			246,5	46,4	4,0	14,5	34,0	23,6
	Kitos teisinės formos	Skaičius, tūkst., vnt.	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1
		Dalis nuo visų įmonių, %	1,7	1,7	1,5	1,5	1,4	1,4	1,3	1,3
		Pokytis per metus, %		51,1	-2,2	1,4	2,3	0,2	-6,6	-0,4

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir VŠĮ „Versli Lietuva“ paskaičiavimai.

⁶ Duomenys atitinkamų metų pradžioje.

3 lentelė. Pagrindiniai verslumo rodikliai 2010–2020 m.⁷

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
I. Juridiniai asmenys, tūkst. vnt.											
Juridinių asmenų skaičius⁽¹⁾	182,2	187,3	195,6	207,6	217,8	225,6	231,3	224,7	231,3	238,5	
Veikiančių įmonių skaičius⁽²⁾	63,8	66,8	62,9	65,8	68,3	76,4	79,8	83,3	83,4	84,9	87,1
Veikiančių MVĮ skaičius⁽²⁾	63,4	66,5	62,6	65,5	67,9	76,1	79,5	82,9	83,1	84,5	86,7
Naujai įregistruotų juridinių asmenų skaičius⁽¹⁾	9,2	10,4	14,9	13,5	13,9	10,2	10,5	11,4	11,8	12,7	
Išregistruotų juridinių asmenų skaičius⁽¹⁾	6,1	3,2	3,2	3,2	4,0	4,9	17,3	4,8	4,9	4,8	
Bankrotų skaičius⁽¹⁾	7,1	10,0	11,2	11,1	11,6	11,4	11,8	12,3	11,9	10,2	7,0
II. Fiziniai asmenys, tūkst. asmenų											
Savarankiškai dirbančiųjų skaičius (15-74 m.)⁽³⁾	115,3	114,6	123,6	136,4	141,5	147,6	153,1	147,9	148,5	150,7	
Savarankiškai dirbančiųjų, įdarbinančių kitus, skaičius (15-74 m.)⁽³⁾	28,4	29,6	28,0	28,0	30,2	30,4	32,1	32,9	32,7	35,1	
Verslumo lygio rodikliai											
Juridinių asmenų skaičius 1000 gyventojų	59,7	62,4	65,8	70,5	74,5	78,1	81,2	80,0	82,8	85,4	
Veikiančių įmonių skaičius 1000 gyventojų⁽⁴⁾	20,3	21,9	20,9	22,1	23,2	26,2	27,6	29,2	29,7	30,4	31,2
Veikiančių MVĮ skaičius 1000 gyventojų⁽⁴⁾	20,2	21,8	20,8	22,0	23,1	26,0	27,5	29,1	29,6	30,2	31,0
Naujai įregistruotų juridinių asmenų skaičius 1000 gyventojų	3,0	3,5	5,0	4,6	4,7	3,5	3,7	4,1	4,2	4,5	
Naujai įregistruotų juridinių asmenų skaičius nuo visų (ankstesnio laikotarpio) juridinių asmenų	5,1	5,7	7,9	6,9	6,7	4,7	4,6	4,9	5,2	5,5	
Savarankiškai dirbančiųjų skaičius 1000 gyventojų	3,8	3,8	4,2	4,6	4,8	5,1	5,4	5,3	5,3	5,4	
Savarankiškai dirbančiųjų, įdarbinančių kitus, skaičius 1000 gyventojų	0,9	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	

Šaltiniai: ⁽¹⁾ Juridinių asmenų registras, ⁽²⁾ Lietuvos statistikos departamentas, ⁽³⁾ Eurostatas, ⁽⁴⁾ Rodikliai atitinkamų metų pradžioje.

⁷ Kadangi kai kurie išvestiniai verslumo lygio rodikliai yra skaičiuojami naudojant skirtingus duomenų šaltinius, juos paskaičiuoti galima toliau išdėstytu būdu. Veikiančių įmonių skaičius 1000 gyventojų ir veikiančių MVĮ skaičius 1000 gyventojų rodikliai gaunami padalinus veikiančių ūkio subjektų skaičių metų pradžioje iš gyventojų skaičiaus (tūkst. asmenų) metų pradžioje. Juridinių asmenų skaičius 1000 gyventojų paskaičiuojamas dalinant vidutinį metinį juridinių asmenų skaičių iš gyventojų skaičiaus (tūkst. asmenų) kitų metų pradžioje. Kiti rodikliai skaičiuojami atitinkamai.